

Sprawozdanie za lata 2022 - 2023
z realizacji Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami
gminy Leśniowice przyjętego na lata 2022 -2025

Niniejsze sprawozdanie odnosi się do dokumentu pn. „Gminny Program Opieki nad zabytkami Gminy Leśniowice na lata 2022 -2025”. Został on wprowadzony przez Radę gminy Leśniowice Uchwałą nr XXVII/182/2021 Rady Gminy Leśniowice z dnia 7 grudnia 2021 r. w sprawie przyjęcia Gminnego programu opieki nad zabytkami Gminy Leśniowice na lata 2022-2025. Wykonanie uchwały powierzono Wójtowi gminy Leśniowice. Realizacja programu weszła w życie po 14 dniach od ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Lubelskiego z 2021 r. (Dz. U. Woj. Lubelskiego z dnia 14 grudnia 2021 r. poz. 5968).

Zgodnie z art. 87 ust. 5 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie i opiece nad zabytkami Wójt sporządza co dwa lata sprawozdanie z realizacji programu opieki nad zabytkami, które przedstawia Radzie Gminy.

1. Wstęp

W Gminnym Programie Opieki nad Zabytkami Gminy Leśniowice określone zostały zadania, mające na celu finansowanie, inicjowanie, wspieranie oraz koordynowanie prac z dziedziny ochrony zabytków, krajobrazu kulturowego oraz upowszechnianie i promowanie dziedzictwa kulturowego. Zadania te obejmują także organizację działań edukacyjnych wobec lokalnej społeczności.

Zgodnie z art. 87 ust. 2 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, przedmiotowy Program, ma na celu w szczególności:

- uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej,
- zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania,
- wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego, podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami,
- określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków,
- podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie nowych miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

Największym zagrożeniem dla zabytków i dziedzictwa kulturowego jest:

- peryferyjne położenie na uboczu głównych powiązań komunikacyjnych województwa lubelskiego;
- niska lesistość gminy, niski wskaźnik obszarów prawnie chronionej przyrody;
- praktycznie nieistniejąca baza gospodarstw agroturystycznych, brak miejsc noclegowych;
- brak lokalnego produktu, kojarzonego z gminą, na przykład kulinarnego;

- sezonowość ruchu turystycznego;
- brak dostępu do obiektów zabytkowych w rejestrze zabytków, które są w posiadaniu prywatnym;
- wysoki koszt rewaloryzacji i rewitalizacji obiektów zabytkowych;
- brak skutecznego systemu zachęt ze strony państwa do podejmowania prac adaptacyjnych, konserwatorskich w obiektach zabytkowych;
- niewystarczające środki finansowe w budżecie na wsparcie działań z zakresu ochrony dziedzictwa kulturowego;
- skomplikowane procedury ubiegania się o środki unijne;
- ograniczone środki budżetu niepozwalające na realizację inwestycji prorozwojowych;
- niedostateczne zabezpieczenie obiektów zabytkowych;
- niewystarczające środki finansowe w budżecie na wsparcie działań z zakresu ochrony dziedzictwa kulturowego;
- bardzo wysokie koszty remontów obiektów zabytkowych.

Głównymi celami gminnych programów opieki nad zabytkami jest koordynacja działań mających na celu zahamowanie degradacji substancji zabytkowej danego miasta lub gminy, zachowanie wartościowych zasobów dziedzictwa kulturowego, a także kształtowanie ich atrakcyjnego wizerunku oraz popularyzacja wśród mieszkańców wiedzy o zabytkach i historii danego miejsca poprzez podejmowane działania edukacyjne, skierowane zwłaszcza do dzieci i młodzieży.

W wyniku analizy stanu dziedzictwa kulturowego w gminie Leśniowice cele te przedstawiono w omawianym dokumencie, formułując 1 główny priorytet Programu Opieki nad Zabytkami dla Gminy Leśniowice na lata 2022-2025:

„Wzmocnienie roli dziedzictwa kulturowego i ochrony zabytków w gminie Leśniowice w celu zwiększenia potencjału kulturowego i turystycznego gminy”.

2. Cele i założenia Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami dla gminy Leśniowice na lata 2022-2025.

Głównymi celami ogólnymi Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami gminy Leśniowice na lata 2022-2025 były koordynacja działań mających na celu zahamowanie degradacji substancji zabytkowej gminy, zachowanie wartościowych zasobów jego dziedzictwa kulturowego, a także kształtowanie atrakcyjnego wizerunku gminy Leśniowice oraz popularyzacja wśród mieszkańców wiedzy o zabytkach i historii gminy poprzez podejmowane działania edukacyjne skierowane zwłaszcza do dzieci i młodzieży.

Założenia te uszczegółowiono, formułując w programie poniższe zapisy stanowiące szczegółowe cele, których realizacja przewidziana jest jako działania cykliczne lub wieloletnie, a realizacja niektórych z nich wykroczy poza ramy czasowe obecnie obowiązującego programu. Były to:

Cel 1: Ochrona dziedzictwa materialnego i niematerialnego gminy oraz opieka nad nimi;

Zawierają się w nim:

- ochrona nieruchomego dziedzictwa materialnego;
- ochrona zabytków ruchomych;

- ochrona zabytków archeologicznych;
- dokumentacja i popularyzacja zasobów dziedzictwa kulturowego;
- pielęgnacja tradycji i lokalnego folkloru.

Cel 2: Kształtowanie tożsamości regionalnej;

Zawierają się w nim:

- wspieranie działań edukacyjnych obejmujących historię i dziedzictwo kulturowe regionu na różnych poziomach nauczania;
- kształtowanie tożsamości regionalnej w oparciu o wydarzenia historyczne, tradycje;
- wykorzystanie pamięci historycznej do integracji społeczności lokalnej i popularyzacji dziedzictwa kulturowego.

Cel 3: Budowanie społecznej akceptacji dla ochrony dziedzictwa kulturowego gminy;

Zawierają się w nim:

- dostęp do informacji o dziedzictwie kulturowym gminy;
- edukacja mieszkańców w zakresie praw i obowiązków dotyczących opieki nad zabytkami;
- zaangażowanie mieszkańców w działania na rzecz kultury.

Cel 4: Efektywne zarządzanie zasobami dziedzictwa kulturowego dla funkcji edukacyjnych, kulturalnych i turystycznych;

Zwierają się w nim:

- wspieranie właścicieli posiadających obiekty zabytkowe;
- stymulowanie wykorzystania zasobów dziedzictwa kulturowego dla rozwoju przemysłów kultury i czasu wolnego;
- tworzenie pasm turystyczno-kulturowych;
- wykorzystanie dziedzictwa kulturowego dla rozwoju lokalnego poprzez organizację wydarzeń kulturalno - historycznych w miejscach historycznych.

Cel 5: Edukacja w zakresie dziedzictwa kulturowego gminy;

Zwierają się w nim:

- poszerzanie wiedzy o materialnym dziedzictwie kulturowym i idei jego ochrony przy użyciu nowoczesnych technologii, mediów oraz różnorodnych form edukacji społecznej;
- popularyzacja akcji edukacyjnych na rzecz niematerialnego dziedzictwa kulturowego do wzmacniania społecznej świadomości;
- wspieranie programów badawczych i dokumentacyjnych zmierzających do stworzenia pełnej inwentaryzacji zasobów niematerialnych dziedzictwa kulturowego, zwłaszcza zagrożonego.

Cel 6: Promocja dziedzictwa kulturowego gminy.

Zwierają się w nim:

- rozwijanie nowoczesnych form promocji gminy wykorzystującej bogactwo dziedzictwa materialnego i niematerialnego gminy;
- promocja istniejących szlaków kulturowych jako istotnych działań dla promocji gminy;
- współpraca z sąsiednimi gminami należącymi do LGD „Ziemi Chełmskiej” w zakresie wspólnej promocji regionu.

3. Realizacja celów gminnego programu opieki nad zabytkami dla gminy Leśniowice w okresie sprawozdawczym.

Ewidencja zabytków, czyli rozpoznanie zasobów dziedzictwa kulturowego jest jednym z podstawowych elementów składowych systemu ochrony zabytków. Zgodnie z ustawą o ochronie zabytków na podstawie ich wartości historycznej oraz czasu powstania zabytki mogą być wpisane do Krajowego Rejestru Zabytków prowadzonego przez Generalnego Konserwatora Zabytków bądź wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków.

Na terenie gminy Leśniowice znajduje się siedem zespołów zabytków i zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków. Wszystkie zostały wymienione w tabeli nr 1 poniżej. Są to tym samym najcenniejsze elementy krajobrazu kulturowego na terenie gminy podlegający ścisłej ochronie konserwatorskiej, wynikającej z przepisów ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

Tabela nr 1: Zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków w Gminie Leśniowice

	MIEJSCOWOŚĆ	ZAKRES WPISU DO REJESTRU ZABYTKÓW	NR WPISU DO REJ
1	DĘBINA	„zespół dworsko-parkowy: park i aleja wjazdowa, na działkach wskazanych w dec., w gran. wg zał. wyrys”	A/6
2	KUMÓW	„zespół kościelny: kościół paraf. pw. Nawiedzenia NMP wraz z wyposażeniem w zabytki ruchome, dzwonnica, kostnica, ogrodzenie kościoła z bramą, drzewostan, w gran. cmentarza kościelnego”	A/317
3	KUMÓW	„cmentarz rzymskokat., w gran. wg zał. planu oraz kaplica Rzewuskich na cmentarzu parafialnym wraz z zabytkowym wyposażeniem”	A/318
4	SIELEC	„pozostałości fortalicji składającej się z bastei, muru obronnego, ruin kaplicy, resztek umocnień ziemnych, figura NMP na kolumnie, w gran. wg zał. planu”	A/314
5	SIELEC	„założenie dworsko-parkowe: dwór, układ zieleni, starodrzew, figura NMP Assunty, w gran. wg zał. planu”	A/314
6	HORODYSKO	„grodzisko wczesnośredniowieczne”	C/33
7	LEŚNIEWICE d. Plisków	„cmentarzysko kurhanowe (3 mogiły), wg opisu w decyzji”	C/48

Gmina Leśniowice posiada Gminną Ewidencję Zabytków, przyjętą Zarządzeniem nr 19/2020 z dnia 31 stycznia 2020 r., która objęła:

- obiekty wpisane do rejestru zabytków województwa lubelskiego,
- obiekty architektoniczne ujęte w wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków,

stanowiska archeologiczne z terenu gminy ujęte w wojewódzkiej ewidencji zabytków.

Zgodnie z art. 22 st. 4 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, wójt gminy prowadzi gminną ewidencję zabytków w formie zbioru kart adresowych. Karta ewidencyjna zabytku zawiera w szczególności dane umożliwiające określenie zabytku i jego miejsce położenia. W „GEZ” ujęte są m.in.: 36 obiekty nieruchome oraz 322 stanowiska archeologiczne zlokalizowane na terenie gminy Leśniowice. Stanowiska archeologiczne zostały ujęte w wojewódzkiej ewidencji zabytków prowadzonej przez Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Lublinie Delegatura w Chełmie. Zabytki nieruchome ujęte w gminnej ewidencji zabytków Gminy Leśniowice zostały wymienione w tabeli nr 2 poniżej.

Obiekty zabytkowe zarówno te wpisane do rejestru zabytków jak i w wojewódzkiej ewidencji zabytków, ujęte są w gminnej ewidencji zabytków. Stosownie do art. 22 ust. 5 ww. ustawy: W gminnej ewidencji zabytków powinny być ujęte: 1) zabytki nieruchome wpisane do rejestru, 2) inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków, 3) inne zabytki nieruchome wyznaczone przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

Gminna ewidencja zabytków ma charakter zbioru otwartego. Ujęcie obiektu w gminnej ewidencji zabytków nie jest formą prawnej ochrony zabytku jaką jest wpis do rejestru zabytków. Jakkolwiek dla obiektu uwzględnionego w gminnej ewidencji zabytków istnieje obowiązek uzgodnienia przez właściwy organ architektoniczno-budowlany z organem ochrony zabytków decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy art. 53 i 60 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z dnia 27 marca 2003 r. (Dz.U. z 2024 r. poz. 1130) oraz uzgadniania pozwolenia na budowę lub rozbiórkę art. 39 ust. 3 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r., Prawo budowlane (Dz.U. z 2024 r. poz. 725 z późn.zm.).

Tabela nr 2: Zabytki nieruchome w Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy Leśniowice – w zestawieniu ujęto także obiekty wpisane do rejestru zabytków

	MIEJSCOWOŚĆ	OBIEKT	DATOW.
1.	DĘBINA	Zespół dworsko-parkowy	II poł. XIX w., 1921-1939 r.
2.	HORODYSKO	Zespół ogrodowo-szkolny	1911 r.
3.	HORODYSKO	Budynek szkoły w zespole ogrodowo-szkolnym	1911 r.
4.	HORODYSKO	Ogród szkolny w zespole ogrodowo-szkolnym	1911 r.
5.	KASIŁAN	Park podworski	XIX w., pod 1921 r.
6.	KUMÓW PLEBAŃSKI	Zespół kościelny	1821 – 1907 r.
7.	KUMÓW PLEBAŃSKI	Kościół par. pw. Nawiedzenia NMP w zespole kościelnym	1821 – 1826 r.
8.	KUMÓW PLEBAŃSKI	Dzwonnica w zespole kościelnym	1821 – 1826 r.
9.	KUMÓW PLEBAŃSKI	Kostnica w zespole kościelnym	1821 – 1826 r.
10.	KUMÓW PLEBAŃSKI	Ogrodzenie z bramą w zespole kościelnym	1821 – 1826 r.

11.	KUMÓW PLEBAŃSKI	Drzewostan w granicach cmentarza kościelnego w zespole kościelnym	1821 – 1907 r.
12.	KUMÓW PLEBAŃSKI	Kapliczki w murze ogrodzeniowym w zespole kościelnym	XIX/XX w.
13.	KUMÓW PLEBAŃSKI	Park kościelno-ogrodowy	XIX-XX w.
14.	KUMÓW PLEBAŃSKI	Cmentarz rzymskokatolicki	II poł. XVIII w.
15.	KUMÓW PLEBAŃSKI	Kaplica grobowa Rzewuskich na cmentarzu rzymskokatolickim	IV ćw. XVIII w. lub pocz. XIX w.
16.	KUMÓW PLEBAŃSKI	Mogiła Szymona Ignatowskiego uczestnika powstania styczniowego na cmentarzu rzymskokatolickim	Ok. 1930 r.
17.	KUMÓW PLEBAŃSKI	Mogiła Napoleona Węglińskiego b. oficera Wojsk Królestwa Polskiego na cmentarzu rzymskokatolickim	Po 1873 r.
18.	KUMÓW PLEBAŃSKI	Młyn razowy	Koniec XIX w.
19.	LEŚNIOWICE	Cmentarz polskokatolicki	I poł. XX w.
20.	LEŚNIOWICE	Mogiły ofiar terroru niemieckiego na cmentarzu polskokatolickim	I poł. XX w.
21.	LEŚNIOWICE	Mogiły działaczy ruchu robotniczego na cmentarzu polskokatolickim	I. 70-te XX w.
22.	PLISKÓW KOŁONIA	Ogród folwarczny	I ćw. XIX w.
23.	PONIATÓWKA	Park pofolwarczny	Pocz. XX w.
24.	RAKOŁUPY	Cmentarz prawosławny, ob. rzymskokatolicki	II poł. XIX w.
25.	RAKOŁUPY	Mogiły partyzantów na b. cmentarzu prawosławnym	ok. 1944 lub 1945 r.
26.	RAKOŁUPY DUŻE	Oficyna pałacowa	Pocz. XIX w.
27.	RAKOŁUPY DUŻE	Park pałacowy	II ćw. XIX w.
28.	SIELEC	Założenie dworsko-parkowe	Poł. XIX w.
29.	SIELEC	Dwór w założeniu dworsko-parkowym	Poł. XIX w.
30.	SIELEC	Figura z rzeźbą Najświętszej Panny Marii Assunty	Poł. XIX w.
31.	SIELEC	Park w założeniu dworsko-parkowym	II poł. XIX w.
32.	SIELEC	Pozostałości fortalicji	ok. 1590 – 1601 r.
33.	SIELEC	Cmentarz prawosławny	II poł. XIX w.
34.	SIELEC	Kaplica grobowa na cmentarzu prawosławnym	II poł. XIX w.
35.	SIELEC	Kapliczka św. Anny	XVII w.
36.	SIELEC	Szkoła ob. dom mieszkalny	1890 – 1910 r.

W okresie sprawozdawczym, za pomocą dostępnych i możliwych instrumentów prawnych, finansowych i społecznych były podejmowane działania, które miały na celu zachowanie dziedzictwa kulturowego na terenie gminy Leśniowice.

Jedną z form realizacji zadań gminy w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami jest udzielanie dofinansowań na realizowanie prac konserwatorskich przy obiektach zabytkowych. Podstawą tego działania jest przepis art. 81 ust. 1 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. z 2024 r. poz. 1292). W związku z nim Rada Gminy Leśniowice przyjęła Uchwałę nr XLII/271/2023 z dnia 28 września 2023 r. w sprawie określenia zasad udzielania dotacji celowej z budżetu gminy na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków lub znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków, położonych na terenie Gminy Leśniowice. Podstawę do podjęcia przez Radę Gminy Leśniowice ww. uchwały stanowi art. 81 ust. 1 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2024 r. poz. 1292). Uchwała niniejsza określa zasady udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków lub znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków.

Celem opracowania tego dokumentu jest ochrona, poprawa stanu technicznego oraz zahamowanie procesu niszczenia dziedzictwa kulturowego. Wpis do rejestru zabytków powoduje dodatkowe wymogi dla właścicieli i posiadaczy takich zabytków w zakresie ich utrzymania i użytkowania. Stawiane są większe wymagania w zakresie stosowania odpowiednich materiałów, a od wykonawców oczekuje się specjalistycznych kwalifikacji. Czynniki te powodują, że utrzymanie obiektów jest bardziej kosztowne niż w pozostałych przypadkach. Z tego też względu wsparcie finansowe dla właścicieli i posiadaczy zabytków będzie mobilizować do podjęcia działań w zakresie ich ochrony.

W 2023 r. Gmina Leśniowice pozyskała dofinansowanie w wysokości 1 399 993,25 zł w postaci bezzwrotnego wparcia na renowację i odbudowę zabytków w ramach Rządowego Programu Odbudowy Zabytków. Rządowy Program Odbudowy Zabytków jest to Program, który wesprze samorzady w poprawieniu stanu, odbudowie i remontach obiektów zabytkowych przyczyniając się tym samym do poprawy ich stanu i uchroni przed degradacją i niszczeniem. Poprzez Rządowy Program Odbudowy Zabytków Rząd za pośrednictwem samorządów kieruje wymierną pomoc związaną z poprawą stanu polskich zabytków.

Dbałość o zabytki to troska o dziedzictwo kulturowe, zachowanie naszej tożsamości i budowanie narodowej wspólnoty. To także bardzo ważne działanie z punktu widzenia rozwoju gospodarczego. Zabytki wpływają bowiem na turystykę i napędzają rozwój gospodarek lokalnych. Gmina Leśniowice korzystając z tej możliwości pozyskała dofinansowanie na prace renowacyjno- konserwatorskie dla pięciu zabytków znajdujących się na terenie naszej gminy. Prace modernizacyjne zaplanowano w 2024 r. w następujących obiektach:

1. Remont Kaplicy Św. Anny w Sielcu wraz z zagospodarowaniem terenu

Zakres robót budowlanych obejmuje w szczególności: restaurację kapliczki, zagospodarowanie terenu wokół kapliczki, wykonanie altany, wykonanie alejek.

Wartość zadania wynosi 232 104,19 zł, dofinansowanie w wysokości 98% (227 462,11 zł) ze środków Rządowego Programu Odbudowy Zabytków.

2. Roboty budowlane przy budynku dawnej szkoły w zespole ogrodowo-szkolnym w Horodysku - świetlicy wiejskiej.

Prace budowlane przy zabytku będą obejmowały nakłady konieczne w zakresie: pionowej izolacji ścian fundamentowych (izolację przeciwwilgociową), wykonania tynków renowacyjnych w strefie cokołowej i miejscach wysoleń, malowania pomieszczeń wewnątrz budynku, renowacji schodów wejściowych.

Wartość zadania wynosi 165 115,71 zł, dofinansowanie w wysokości 98% (161 813,40 zł) ze środków Rządowego Programu Odbudowy Zabytków.

3. Roboty budowlane przy kościele paraf. pw. Nawiedzenia NMP w Kumowie Plebańskim

Zakres robót budowlanych będzie obejmował nakłady konieczne w zakresie: pionowej izolacji ścian fundamentowych kościoła, wykonania tynków renowacyjnych w strefie cokołowej do wys. 2,0 m nad poziom opaski, renowacji drzwi wejściowych do kościoła.

Wartość zadania wynosi 303 381,90 zł, dofinansowanie w wysokości 98% (297 314,26 zł) ze środków Rządowego Programu Odbudowy Zabytków.

4. Roboty budowlane na cmentarzu parafialnym w Kumowie Plebańskim wraz z pracami budowlano-konserwatorskimi przy kaplicy grobowej Rodziny Rzewuskich

Zakres robót konserwatorskich będzie obejmował nakłady konieczne w zakresie: wykonania prac budowlano-konserwatorskich przy kaplicy grobowej Rodziny Rzewuskich – miejscu spoczynku Hetmana Wielkiego Koronnego Wacława Rzewuskiego na cmentarzu parafialnym w Kumowie Plebańskim, wykonania prac budowlanych na cmentarzu rzymskokatolickim w Kumowie Plebańskim.

Wartość zadania wynosi 408 163,26 zł, dofinansowanie w wysokości 98% (400 000,00 zł) ze środków Rządowego Programu Odbudowy Zabytków.

5. Roboty budowlane na cmentarzu polskokatolickim w Leśniowicach

Zakres robót budowlanych obejmuje w szczególności:

1) Wykonanie ogrodzenia cmentarza oraz wykonanie alejek na cmentarzu.

Wartość zadania wynosi 319 799,47 zł, dofinansowanie w wysokości 98% (313 403,48 zł) ze środków Rządowego Programu Odbudowy Zabytków.

W związku z powyższym Rada Gminy Leśniowice podjęła w 2023 r. niżej wymienione uchwały w sprawie udzielenia dotacji celowej z budżetu gminy na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane:

- **Uchwała nr XLV/296/2023** Rady gminy Leśniowice z dnia 29 grudnia 2023 r. w sprawie udzielenia dotacji Parafii Polskokatolickiej pw. Narodzenia NMP i św. Antoniego w Majdanie Leśniowskim na realizację zadania pn. Roboty budowlane na cmentarzu polskokatolickim w wysokości 319 799,47 zł;
- **Uchwała nr XLV/297/2023** Rady gminy Leśniowice z dnia 29 grudnia 2023 r. w sprawie udzielenia dotacji Parafii Rzymskokatolickiej pw. Nawiedzenia NMP w Kumowie Plebańskim na realizację zadania pn. Roboty budowlane przy kościele paraf. pw. Nawiedzenia NMP w Kumowie Plebańskim w wysokości 303 381,90 zł;

- **Uchwała nr XLV/298/2023** Rady gminy Leśniowice z dnia 29 grudnia 2023 r. w sprawie udzielenia dotacji Parafii Rzymskokatolickiej pw. Nawiedzenia NMP w Kumowie Plebańskim na realizację zadania pn. Roboty budowlane na cmentarzu parafialnym w Kumowie Plebańskim wraz z pracami budowlano-konserwatorskimi przy kaplicy grobowej Rodziny Rzewuskich w wysokości 408 163,26 zł.

Biorąc pod uwagę powyższe, ochrona poszczególnych obiektów zabytkowych na terenie gminy Leśniowice nierozzerwalnie wiąże się z ochroną dziedzictwa niematerialnego. Dziedzictwo niematerialne jest źródłem tożsamości i ciągłości różnych grup społecznych na danym terenie. Dziedzictwo niematerialne na terenie gminy Leśniowice zostało zachowane i kultywowane głównie poprzez zachowanie obrzędowości zwyczajów dorocznych, tradycji związanych ze świętami kościelnymi, zachowanie obrzędowości ludowej oraz silną tradycję patriotyczną, najczęściej manifestowaną poprzez oprawę religijno-patriotyczną.

Istotnym aspektem działań obejmujących wspieranie aktywności regionalnej mającej na celu uświadomienie wagi niematerialnego dziedzictwa kultury jest współpraca Gminy Leśniowice z Samorządowym Ośrodkiem Kultury w Leśniowicach w ramach której w okresie sprawozdawczym podjęto niżej wymienione działania tj.:

- Projekt „My Słowianie – Gmina Leśniowice 2023”, dofinansowany ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w ramach programu Narodowego Centrum Kultury: Etno Polska. Edycja 2023;
- Cykl imprez kultywujących lokalne tradycje i obrzędy, m.in. Noc Świętojańska, Żniwowanie, Gminne Dożynki i Festiwal Tradycji Słowiańskiej, wniosek „Lato z kulturą i tradycją ludową” dofinansowany ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego;
- Przyznane fundusze przez Fundację BGK na realizację projektu „Pracowity jak pszczoła- pomysły jak Polak ks. Jan Dolinowski”. Podjęte zostały innowacyjne działania o charakterze kulturalno-edukacyjnym dla dzieci i młodzieży związane z pszczelarstwem i popularyzacja sylwetki ks. Dolinowskiego, pochodzącego z naszego regionu, konstruktora pierwszego polskiego ula ramowego;
- Wizyta w porannym programie „Między Wisłą a Bugiem” TVP Lublin, gdzie panie z Koła Gospodyń Wiejskich w Pliskowie opowiadały o tradycjach i współczesnych potrawach, które z powodzeniem można serwować w czasie karnawału;
- Wydarzenie artystyczne nawiązujące do tradycji i kultury Słowian, projekt „Słowiański szlak na Maczulach” - warsztaty rzeźbiarskie na Maczulach, zadanie dofinansowane ze środków fundacji ORLEN.
- Ogólnopolski Festiwal Kapel i Śpiewaków Ludowych w Kazimierzu Dolnym nad Wisłą- zespół ludowy Kumowianki zdobył III miejsce, solistka Emilia Gryniuk otrzymała III miejsce; sprawdzić te informacje;
- Festiwal Folkloru Polskiego: „Sabałowe bajania” w Bukowinie Tatrzańskiej- zespół śpiewaczy Rakołupianki, został zakwalifikowany do ww. festiwalu.

Gmina Leśniowice w sposób ciągły podejmuje działania w zakresie pogłębiania wiedzy społecznej o wartości dziedzictwa kulturowego i konieczności jego zachowania poprzez organizację zajęć interdyscyplinarnych, warsztatów, konkursów, lekcji współprowadzonych przez instytucje kultury wzbogacając ofertę edukacyjną kierowaną do

młodego człowieka. Wykorzystanie ścieżki edukacyjnej, warsztatów środowiskowych – szlaków turystyczno- kulturowych.

W ramach działań związanych z popularyzacją i promocją dziedzictwa kulturowego na terenie gminy organizowano imprezy kulturalne np. festyny, pikniki rodzinne, konkursy, wystawy. Gmina Leśniowice posiada bogaty kalendarz imprez cyklicznych, w których uczestniczy nie tylko społeczność lokalna, wśród nich należy wymienić:

- Gminny Konkurs Palma, Pisanka, Ornament Pisanki – organizowany w marcu,
- Konkurs filmowy „Moja mała ojczyzna, moje miejsce na ziemi” – organizowany w maju.
- Noc Świętojańska oraz otwarcie sezonu letniego – organizowane w czerwcu na terenie zbiornika wodnego „Maczuły”,
- Turniej Gmin "Między nami sąsiadami" – organizowany w czerwcu przy współudziale LGD „Ziemi Chełmskiej”
- Żniwowanie – organizowane w lipcu na terenie zbiornika wodnego „Maczuły”
- Gminne Dożynki – organizowane w sierpniu,
- W kręgu Słowian – organizowane w sierpniu,
- Festiwal ziemniaka – organizowany we wrześniu
- Gminne Obchody Święta Niepodległości – organizowane 11 listopada,
- Gminny Konkurs na ozdoby choinkowe – organizowany w listopadzie-grudniu.

4. Podsumowanie.

Podsumowując sprawozdanie za lata 2022 – 2023 z realizacji Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami gminy Leśniowice przyjętego na lata 2022 -2025 należy zwrócić uwagę, iż pomimo obowiązywania Programu na lata 2022-2025, perspektywa realizacji działań jest długofalowa i powinna zostać ujęta również w kolejnych aktualizacjach dokumentu. Stąd nie wszystkie zaplanowane działania zostały jak dotąd w pełni zrealizowane, przede wszystkim wskutek niedostatecznych środków finansowych, ale i w związku z ich ewaluacją oraz dostosowaniem zmieniających się przepisów prawnych. Jest to o tyle istotne, że większość zadań określonych w programie realizowana jest w wyniku działań władz samorządowych, w obszarze zagadnień o charakterze organizacyjno-prawnym, promocyjno-edukacyjnym, finansowym a także renowacyjnym i inwestycyjnym.

W zakresie ochrony i opieki nad zabytkami gmina Leśniowice współpracowała z placówkami oświatowymi, kulturalnymi, stowarzyszeniami, kościołami, promując wartości materialne oraz niematerialne dziedzictwa kulturowego całej gminy. Należy podkreślić, że na terenie gminy Leśniowice niezwykle ważną rolę pełnią organizacje pozarządowe, które są rzeczywistą miarą zaangażowania mieszkańców w życie gminy i regionu. Wśród tych organizacji należy wymienić przede wszystkim koła gospodyń wiejskich oraz ludowe zespoły śpiewacze.

Zadania wspierane były również przez projekty edukacyjne i promocyjno-turystyczne mające na celu wzrost świadomości kulturalnej oraz rozbudzenie zainteresowania zabytkami wśród mieszkańców. Zadania te obejmowały, zarówno działania bezpośrednio wpływające na poprawę stanu zachowania Leśniowskich zabytków, jak i projekty upowszechniające i promujące lokalne dziedzictwo kulturowe oraz zwiększające świadomość społeczną w zakresie potrzeby jego zachowania.

Gmina Leśniowice w latach 2022-2023 wykonywała założenia GPONZ wykorzystując do tego celu pełen wachlarz możliwości formalno-prawnych, finansowych i merytorycznych. Na szczególną uwagę zasługują pozyskane przez Gminę Leśniowice w 2023 r. fundusze opiewające na kwotę 1 399 993,25 zł z Rządowego Programu Odbudowy Zabytków w ramach wparcia inwestycji dotyczących renowacji i odbudowy zabytków z terenu naszej gminy.

Przedstawione w niniejszym sprawozdaniu kierunki działań pokazują, że gmina Leśniowice realizuje zadania z zakresu ochrony i opieki nad zabytkami oraz promowania dziedzictwa kulturowego regionu.

Opracowała:

Bernadetta Tarlecka – Pelcel

Leśniowice, grudzień 2024 r.